Lainsäädäntöneuvos Kaj von Hertzen

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Asia: HE 81/2025 vp laeiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain, valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain ja tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle HE 81/2025 vp laeiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain, valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain ja tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt valtiontalouden tarkastusvirastolta, jäljempänä VTV, asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle HE 81/2025 vp laeiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain, valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain ja tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta, jäljempänä esitys, valiokunnan etäkokousta 14.10.2025 varten. Tarkastusvirasto kiittää tilaisuudesta lausua hallituksen esityksestä ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Esitykseen sisältyvistä keskeisistä ehdotuksista VTV:n tehtäviin liittyy erityisesti se, jossa valtiontalouden tarkastusvirastosta annettua lakia ja Kansaneläkelaitoksesta annettua lakia muutettaisiin siten, että VTV:lle tulisi oikeus tarkastaa Kansaneläkelaitoksen toiminnan ja taloudenhoidon tarkoituksenmukaisuutta, tuloksellisuutta ja laillisuutta. VTV keskittyykin lausunnossaan kommentoimaan tätä osaa esityksestä.

VTV katsoo, että esityksen VTV:n tehtävää koskeva osuus vastaisi nykyisessä muodossaan hyvin niitä eduskunnassa, eduskunnan tarkastusvaliokunnassa, parlamentaarisessa työryhmässä ja hallitusohjelman kirjauksessa sille asetettuja tavoitteita, joita toteuttamaan se on valmisteltu.

Tähän mennessä valtiontalouden ulkoinen tarkastus ei ole ulottunut Kansaneläkelaitoksen toimintaan, vaikka Kansaneläkelaitoksen julkishallinnollinen rooli ja sitä myöten sen valtiolta saama valtion rahoitusosuus ovat kasvaneet merkittävästi. Ehdotus korjaisi tämän puutteen. Ehdotuksessa valtiontalouden tarkastusvirastosta annettua lakia ja Kansaneläkelaitoksesta annettua lakia muutettaisiin siten, että VTV:lle tulisi oikeus tarkastaa Kansaneläkelaitoksen toiminnan ja taloudenhoidon tarkoituksenmukaisuutta, tuloksellisuutta ja laillisuutta. Ehdotetussa muodossa VTV:n suorittama Kansaneläkelaitoksen tarkastus täydentäisi ja parantaisi eri toimijoiden (Kansaneläkelaitoksen valtuutetut ja eduskunta, STM, Kansaneläkelaitoksen johto) tiedonsaantia, tukisi eduskunnan budjettivaltaa ja edistäisi toimintatapojen ja lainsäädännön kehittämistä. Ehdotetussa muodossaan VTV:lle tulevat tarkastustehtävät eivät olisi myöskään päällekkäisiä Kansaneläkelaitoksesta säädetyn lain 5 §:ssä säädettyjen valtuutettujen tehtävien kanssa tai lain 18 §:ssä määritellylle ulkoisen tilintarkastajan suorittamalle tilintarkastukselle, koska niihin ei ole sisältynyt tuloksellisuuden, tarkoituksenmukaisuuden ja laillisuuden tarkastamista.

VTV arvioi, että ehdotetussa muodossaan ja laajuudessaan uusi tehtävä sopisi hyvin yhteen VTV:n nykyisten tehtävien kanssa mahdollistaen esimerkiksi sosiaaliturvan koko tuloksellisuusketjun tarkastamisen alkaen säädösvalmistelusta aina etuuksien toimeenpanoon asti. VTV pitää onnistuneena myös tapaa, jolla VTV:n tarkastusoikeutta koskevat kohdat on esityksessä muotoiltu. VTV:n tarkastusoikeuden

kuvausta koskevat lainkohdat ja tarkastamisen lajia kuvaavat ilmaisut on esityksessä laadittu siten, että ne ovat yhdenmukaiset valtiontalouden tarkastusvirastosta annetussa laissa ja muualla lainsäädännössä, esimerkiksi hyvinvointialueesta annetussa laissa, näistä asioista aikaisemmin käytettyjen ilmaisujen kanssa. Valittu ratkaisu on perusteltu lainsäädännön ja siinä käytettyjen termien johdonmukaisuuden kannalta ja huomioi myös asian liittymät VTV:n riippumattomuuteen.

VTV toteaa, että esityksen VTV:n tarkastustehtävää koskevaa osuutta on valmisteltu hyvässä yhteistyössä STM:n ja VTV:n välillä ja siinä on otettu hyvin huomioon VTV:n asiasta esittämiä huomioita ja näkökulmia. VTV:llä ei ole muuta lausuttavaa esityksestä.

Lisätietoja antavat:

Lainsäädäntöneuvos Kaj von Hertzen, kaj.vonhertzen@vtv.fi, 050 502 1062